

همسایگان، کانون تمرکز دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم؛

جهش ۲ برابری صادرات به ۱۵ کشور همسایه

مجموع تجارت انجام شده بین ایران و ۱۵ کشور همسایه در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با ۱۳۹۹ به لحاظ ارزشی حدود ۴۳ درصد رشد و در چهار ماهه سال جاری در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته نیز ۱۸ درصد جهش داشته است

باید توجه داشت که رقم ۲۶ میلیارد دلاری صادرات به ۱۵ کشور همسایه بعد از سال ۱۳۹۷ بالاترین رقم صادرات به همسایگان در دهه ۹۰ است. حفظ روند رو به رشد صادرات به همسایگان در همین ۴ ماهه ابتدایی سال جاری نیز نشان می‌دهد که جهش رخ داده در سال گذشته اتفاقی نبوده و حاکی از توجه به همسایگان در دستگاه دیپلماسی اقتصادی کشور است. بر اساس آمارها مجموع صادرات انجام شده به ۱۵ کشور همسایه در چهار ماهه ابتدایی سال ۸ میلیارد و ۸۷۲ میلیون دلار بوده که جهش ۲۲ درصدی را در مقایسه با رقم ۷ میلیارد و ۲۵۴ میلیون دلاری سال گذشته نشان می‌دهد. در همین مدت همچنین کالا و خدمات صادر شده ۲ درصد از سال گذشته سنگین‌تر بوده‌اند که حکایت از آن دارد که جهش صادراتی تنها محدود به افزایش برخی قیمت‌های جهانی نبوده و حجم کالاهای صادراتی نیز تغییر داشته است.

هدف دولت؛ بازار همسایگان

طی یک دهه اخیر توجه کمتری به ظرفیت‌های کشورهای همسایه شده است. این امر بعد از تشدید تحریم‌های سال‌های ۹۰ و ۹۱ به خوبی اهمیت خود را نشان داد. با این حال در پسابرجام نیز دولت قبل به تصور اینکه تحریم‌های آمریکا و غربی‌ها پایان خواهد یافت، توجه ویژه‌ای به توسعه تجارت با کشورهای همسایه نکرد. اما این روزها توسعه روابط با همسایگان و فعال کردن دیپلماسی اقتصادی سیاستی است که با کمرنگ شدن امیدها نسبت به احیای برجام، با قدرت و قوت بیشتری توسط دولت سیزدهم پیگیری می‌شود. رئیس‌جمهور بارها با تأکید بر پیشبرد سیاست خارجی متوازن و پویا بر این موضوع تأکید کرده که تعامل با همسایگان و گسترش همکاری‌های سیاسی و اقتصادی با آنها در اولویت قرار دارد و به نظر می‌رسد یکی از راهکارهای جدی دولت سیزدهم در موضوع خنثی کردن تحریم‌ها افزایش تعاملات اقتصادی و بازرگانی با همسایگان است که در این مسیر در مدت کوتاه اخیر موفقیت‌های خوبی بدست آمده است. بر اساس آمارهای گمرک مجموع تجارت انجام شده بین ایران و ۱۵ کشور همسایه در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با ۱۳۹۹ به لحاظ ارزشی حدود ۴۳ درصد رشد و در چهار ماهه سال جاری در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته نیز ۱۸ درصد جهش داشته است. به

ایران به‌عنوان یک قدرت بالقوه اقتصادی در جهان در جایی واقع شده که حدود ۱۰ درصد ذخایر نفت جهان و ۱۷ درصد ذخایر گاز جهان را در اختیار دارد و در حقیقت، دومین کشور دارای ذخایر نفت و گاز در جهان به‌شمار می‌رود. همچنین، دریای خزر و خلیج فارس را که دو منبع انرژی محسوب می‌شوند، به هم متصل می‌کند و توانایی صادرات گاز به بزرگ‌ترین بازارهای مصرف جهان یعنی هند، چین و اتحادیه اروپا و برق به همسایگان را دارد. بر همین اساس، توجه و تمرکز به ظرفیت بازار بزرگ منطقه، پیشران تحقق برون‌گرایی سیاست‌های اقتصادی و تجاری کشور خواهد بود. دستیابی به بازار کشورهای همسایه، در کنار نقش‌آفرینی همه نهادهای دولتی، تکالیف و وظایف سنگینی را متوجه وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، امور خارجه و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران می‌کند. گام اول در برون‌گرایی اقتصادی و توسعه صادرات غیرنفتی، حضور تولیدات و کالاهای ایرانی در بازار همسایگان است. بازار کشورهای منطقه اطراف ایران به دلایلی همچون سهولت دسترسی (وجود مرزهای زمینی و دریایی مشترک که باعث کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل می‌شود)، موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی ایران، وجود اشتراکات فرهنگی، مذهبی، زبانی و تمدنی، محوریت ترانزیتی ایران و امکان صادرات مجدد کالاهای تولید ملی به بازارهای فرامنطقه‌ای از طریق کشورهای همسایه (در نتیجه کاهش آثار تحریم‌ها بر تجارت خارجی)، دارای اهمیت راهبردی هستند و در هر برنامه‌ای برای توسعه تجارت خارجی و صادرات کالاهای ایرانی، باید در اولویت قرار گیرند. باید توجه داشته باشیم که در دنیا عمده کشورهایی که در حوزه تجارت خارجه کارنامه موفقی داشتند از همسایگان خود شروع کرده‌اند. اگر در محیط همسایگی صادرات و واردات انجام شود به دلایلی از قبیل بعد مسافت کم و هزینه‌های پایین رفت و آمد و ترانزیت صرفه اقتصادی خواهد داشت. توجه ویژه به منطقه‌ای که ایران در آن قرار دارد، یکی از مهم‌ترین اولویت‌هایی بود که دولت سیزدهم نه تنها در مواضع خود بلکه در عمل نیز بر آن تأکید کرد. رفت و آمدها و سفرهای خارجی رئیس‌جمهور و حضور رؤسای جمهور کشورهای منطقه در کشور نشان می‌دهد که این نگاه به ظرفیت‌های منطقه گسترده‌تر و پرنفوذتر شد. طبق آمارهای گمرک ایران در دولت جدید طی دوره ۹ ماهه شهریور ۱۴۰۰ تا مرداد ماه ۱۴۰۱ حجم صادرات غیرنفتی کشورمان به ۱۵ کشور همسایه حدود ۶۵ میلیون تن به ارزش ۲۴ میلیارد و ۱۲۶ میلیون دلار بوده است. این مقدار در دوره ۹ ماهه شهریور ۱۳۹۹ تا خرداد ۱۴۰۰ حدود ۳۷ میلیون تن به ارزش ۱۲ میلیارد و ۹۶ میلیون بوده است که به لحاظ وزنی رشد ۷۵ درصدی و به لحاظ ارزش رشد ۱۰۰ درصدی را نشان می‌دهد. در واقع این آمار مؤید آن است که در دولت جدید شاهد دو برابر شدن صادرات به ۱۵ کشور همسایه بوده‌ایم. همچنین ارزیابی‌ها از صادرات ایران به ۱۵ کشور همسایه نشان می‌دهد که در ۴ ماهه فروردین تا پایان خرداد ۱۴۰۱ در مقایسه با مدت مشابه یعنی از فروردین ۱۳۹۹ تا خرداد ۱۴۰۰ رشد ۳ درصدی در وزن و رشد ۲۲ درصدی در ارزش داشته است. ۵ کشور عمان، ترکیه، جمهوری آذربایجان، بحرین و امارات بیشترین تغییرات ارزشی و ۵ کشور قزاقستان، ترکیه، کویت، ترکمنستان و عمان بیشترین تغییرات وزنی را در مدت مذکور (چهار ماهه ابتدایی سال) تجربه کرده‌اند.

جهش ۲۲ درصدی صادرات به همسایگان

بازار کشورهای همسایه ایران شامل ۱۵ کشور دارای مرز خاکی و دریایی به‌دلایلی همچون سهولت دسترسی (وجود مرزهای زمینی و دریایی مشترک که باعث کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل می‌شود)، موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی ایران، وجود اشتراکات فرهنگی، مذهبی، زبانی و تمدنی، محوریت ترانزیتی ایران و امکان صادرات مجدد کالاهای تولید ملی به بازارهای فرامنطقه‌ای از طریق کشورهای همسایه (در نتیجه کاهش آثار تحریم‌ها بر تجارت خارجی)، دارای اهمیت راهبردی است و در هر برنامه‌ای برای توسعه تجارت خارجی و صادرات کالاهای ایرانی، باید در اولویت قرار گیرند. با وجود این اما طی همه این سال‌ها، ایران سهم

شایسته‌ای در این بازار که اندازه آن بیش از ۱۰۵۰ میلیارد دلار بوده را به‌دست نیاورده است؛ به‌طوری که سهم کشورمان از بازار ۱۵ کشور همسایه، تنها در حدود ۲/۱ درصد بوده است. این روند منفی اما در سال ۱۴۰۰ و چهار ماهه ابتدایی ۱۴۰۱ تغییر پیدا کرد و پس از مدت‌ها شاهد رشد صادرات کشور به ۱۵ همسایه خاکی و دریایی خود بودیم. بر اساس آمارهای گمرک در سال ۱۴۰۰ ارزش صادرات ایران به ۱۵ کشور همسایه در حالی که ۲۶ میلیارد و ۲۰ میلیون دلار رسیده که این رقم برای سال قبل آن (۱۳۹۹) در حدود ۲۰ میلیارد و ۲۳۶ میلیون دلار بوده و در واقع رشد ۳۰ درصدی را نشان می‌دهد. هر چند به زعم عده‌ای، این رشد به دلیل عبور کشورها از شرایط کرونایی و گشودن مرزها بوده اما

ویژه‌نامه

ایران

شهریور ۱۴۰۱